

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jakuba Camrdu a soudců JUDr. Lenky Matyášové a JUDr. Viktora Kučery v právní věci žalobce: **G. T.**, zastoupený Organizací pro pomoc uprchlíkům, z. s., se sídlem Kovářská 939/4, Praha 9, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 3, Praha 7, v řízení o kasační stížnosti **Organizace pro pomoc uprchlíkům, z. s.**, proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 8. 2019, č. j. 61 Az 29/2019 – 18,

t a k t o :

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 8. 2019, č. j. 61 Az 29/2019 – 18, **se ruší** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

[1] Žalobou podanou ke Krajskému soudu v Ostravě (dále jen „krajský soud“) se žalobce domáhal přezkumu rozhodnutí ze dne 10. 7. 2019, č. j. OAM-232/LE-BA02-ZA20-2019, kterým mu žalovaný neudělil mezinárodní ochranu dle § 12, § 13, § 14, § 14a ani § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, v relevantním znění. Současně v žalobě žalobce požádal soud o ustanovení zástupce z řad advokátů, neboť je bez finančních prostředků, neumí česky, nevyzná se v českém právu, a není proto schopen bránit svá práva a zajistit si právní pomoc advokáta. Žalobce konkrétně požadoval ustanovení Mgr. L. B., advokáta se sídlem X. Tento advokát se totiž cizineckým a azylovým právem zabývá, poskytuje bezplatné právní poradenství v zařízení pro zajištění cizinců a s případem žalobce již byl seznámen.

[2] Krajský soud výrokem I. usnesení ze dne 5. 8. 2019, č. j. 61 Az 29/2019 – 18, rozhodl, že žalobci se pro toto řízení zástupce z řad advokátů neustanovuje. Výrokem II. tohoto usnesení krajský soud ustanovil zástupkyní žalobce Organizaci pro pomoc uprchlíkům, z. s., se sídlem Kovářská 939/4, Praha 9. Výrokem III. pak vyzval ustanovenou zástupkyni, aby ve lhůtě jednoho dne od nabytí právní moci tohoto usnesení doplnila žalobu podle zde uvedeného poučení. Krajský soud konstatoval, že u žalobce jsou splněny podmínky pro ustanovení zástupce. Měl však za to, že na ustanovení konkrétního

zástupce neexistuje právní nárok, při posuzování každého případu je třeba přihlédnout ke všem okolnostem, které soudní řízení provází. V projednávaném případě krajský soud vycházel ze sdělení žalovaného ze dne 17. 12. 2018, založeného u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. Spr 14/2019, z něhož vyplývá, že všichni cizinci umístění v zařízení pro zajištění cizinců mají přístup k bezplatné právní pomoci. Považoval proto za hospodárnější ustanovit žalobci uvedenou zástupkyni, která je právnickou osobou poskytující právní pomoc uprchlíkům a cizincům a která nadto obdržela dotaci z veřejných prostředků na úhradu finančních nákladů spojených s poskytováním právních služeb v zařízeních pro zajištění cizinců. Krajský soud uzavřel, že ustanovená zástupkyně je schopna poskytnout účelnou právní pomoc.

[3] Usnesení krajského soudu napadla kasační stížností Organizace pro pomoc uprchlíkům, z. s. (dále jen „stěžovatelka“), a to z důvodu podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.

[4] Stěžovatelka v kasační stížnosti v první řadě namítá, že byla ustanovena zástupkyní žalobce bez svého předchozího souhlasu. Přitom podle § 29 odst. 4 o. s. ř. ve spojení s § 64 s. ř. s. lze jinou osobu než advokáta jmenovat opatrovníkem, jen pokud s tím souhlasí. V souladu s argumentem *a maiori ad minus* se uvedené pravidlo uplatní i v případě ustanovení zástupce (neboť ustanovený zástupce má oproti opatrovníkovi ještě významnější postavení). Stěžovatelka může žalobce zastupovat v řízení ve věci mezinárodní ochrany na základě § 35 odst. 5 s. ř. s., který ovšem nepředpokládá poskytování právní pomoci uprchlíkům nebo cizincům za odměnu. Stěžovatelka má toliko právo na náhradu účelně vynaložených nákladů. Postup krajského soudu, který stěžovatelku ustanovil zástupkyní žalobce, aniž by předtím zajistil její souhlas s ustanovením, byl nezákonný. Stěžovatelka v této souvislosti odkazuje na judikaturu Nejvyššího správního soudu, která její argumentaci potvrzuje. Dále uvádí, že postupem krajského soudu byl rovněž porušen ústavně zakotvený zákaz nucených prací.

[5] Na výše uvedených závěrech podle stěžovatelky nic nemění ani skutečnost, že jí byla poskytnuta dotace na financování právního poradenství cizincům umístěným v zařízení pro zajištění cizinců. Finanční prostředky v poskytnutém grantu jsou totiž přísně účelově vázány. Dotace se vztahuje pouze na klienty, kteří mají zájem být do projektu začleněni. V dané věci žalobce požadoval ustanovení advokáta. Pokud by na svém požadavku setrval, nemůže stěžovatelka náklady spojené s jeho zastupováním hradit z této dotace. Navíc uvedený grant je omezen co do výše i trvání. Může tak dojít k situaci, kdy stěžovatelka již prostředky z tohoto grantu nebude disponovat, ale přesto bude nadále povinna zastupovat žalobce bez nároku na odměnu. Pokud by napadené usnesení nezůstalo v praxi ojedinelým, stěžovatelce by prostředky poskytnuté z veřejných zdrojů nepostačovaly a dostala by se do tíživé personální a finanční situace. Toto nebezpečí ostatně akcentoval i Nejvyšší správní soud ve své předchozí judikatuře. Stěžovatelka navrhuje zrušení napadeného usnesení a vrácení věci krajskému soudu k dalšímu řízení. S kasační stížností stěžovatelka spojila rovněž žádost o osvobození od soudních poplatků.

[6] Žalovaný ve vyjádření uvádí, že kasační stížnost nesměřuje proti jeho závěrům, ale proti činnosti krajského soudu, nechává proto posouzení její důvodnosti na Nejvyšším správním soudu.

pokračování

[7] Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti. Ve vztahu ke stěžovateli konstatuje, že nebyla účastníkem řízení před krajským soudem a není ani osobou zúčastněnou na řízení (§ 102 s. ř. s.) či osobou, která práva osoby zúčastněné na řízení uplatnila až po vydání napadeného rozhodnutí (§ 106 odst. 2 s. ř. s.). Právo zástupce podat kasační stížnost proti usnesení, jímž byl soudem ustanoven k zastupování, však bylo nad rámec doslovného znění zákona uznáno judikaturou (srovnej rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 8. 2005, č. j. 3 Azs 187/2005 – 52, publ. pod č. 684/2005 Sb. NSS, nebo ze dne 18. 6. 2014, č. j. 9 As 163/2014 – 25; všechna zde uvedená rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná na www.nssoud.cz). Kasační stížnost stěžovatelky byla podána včas a za stěžovatelku jedná její pověřená zaměstnankyně, která má vysokoškolské právnické vzdělání, jež je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie (§ 105 odst. 2 s. ř. s.). Právnické vzdělání pověřené zaměstnankyně by ovšem v tomto případě ani nebylo nezbytnou podmínkou a Nejvyšší správní soud netrval ani na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost, neboť napadeným usnesením bylo rozhodováno toliko o procesní otázce a řízení před krajským soudem (které je jinak, vzhledem k tomu, že se jedná o věc mezinárodní ochrany, od placení soudního poplatku osvobozeno) jím nekončilo (srovnej usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 – 19, publ. pod č. 3271/2015 Sb. NSS). Z tohoto důvodu Nejvyšší správní soud ani nerozhodoval o žádosti stěžovatelky o osvobození od soudních poplatků.

[8] Nejvyšší správní soud dále přistoupil k posouzení kasační stížnosti v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů, přičemž zkoumal, zda napadené rozhodnutí krajského soudu netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

[9] K otázkám, které jsou nastoleny v tomto řízení, se Nejvyšší správní soud opakovaně vyjádřil (například v již uvedeném rozsudku ze dne 18. 6. 2014, č. j. 9 As 163/2014 – 25, dále pak v rozsudcích ze dne 1. 10. 2014, č. j. 1 As 104/2014 – 26, ze dne 12. 12. 2017, č. j. 7 As 286/2017 – 18, či ze dne 3. 10. 2019, č. j. 3 As 250/2019 – 25).

[10] Nejvyšší správní soud neshledal důvod k odklonu od svých dříve vyslovených závěrů, v podrobnostech proto odkazuje na odůvodnění zmiňovaných rozhodnutí. Ustálená judikatura zdejšího soudu vychází ze závěru, že § 29 odst. 4 o. s. ř., na nějž poukazuje stěžovatelka a podle něhož lze jinou osobu než advokáta jmenovat opatrovníkem, jen jestliže s tím souhlasí, je třeba za užití § 64 s. ř. s. analogicky aplikovat i při ustanovování zástupce účastníka řízení. Dospěje-li tedy soud k názoru, že existují důvody, proč zástupcem účastníka řízení ustanovit nikoli advokáta či jinou osobu poskytující specializované právní poradenství (§ 35 odst. 2 s. ř. s.), je povinen předem zjistit, zda osoba ustanovovaná zástupcem se svým ustanovením souhlasí. To platí také v případech, kdy má být zástupcem ustanovena právnická osoba uvedená v § 35 odst. 5 s. ř. s. (jakou je stěžovatelka), a to již z toho důvodu, že tato osoba nemá právo na odměnu za zastupování, nýbrž jen právo na náhradu účelně vynaložených nákladů (k tomu viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 9. 2008, č. j. 4 Azs 51/2008 – 79). V opačném případě by mohlo dojít k porušení ústavně zakotveného zákazu nucených prací a služeb, neboť znakem nucené práce je to, že je vymáhána pod pohrůžkou jakéhokoli trestu a osoba se k ní nenabídla dobrovolně (nález Ústavního soudu ze dne

27. 11. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 1/12, všechna konečná rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na www.nalus.usoud.cz).

[11] Z obsahu spisu krajského soudu v dané věci vyplývá, že stěžovatelka nebyla před vydáním napadeného usnesení dotázána, zda souhlasí s tím, aby byla ustanovena zástupkyní žalobce, z její kasační stížnosti je pak zřejmé, že s tímto postupem neposkytla souhlas ani dodatečně. Ve smyslu uvedených závěrů v této skutečnosti lze spatřovat pochybení, které činí napadené usnesení nezákonným.

[12] Nejvyšší správní soud tedy shledal kasační stížnost důvodnou a v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. usnesení krajského soudu jako celek zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Je pravdou, že výrokem I. napadeného usnesení nebyla stěžovatelka přímo dotčena na svých právech a proti výroku III. by kasační stížnost nebyla dle § 104 odst. 3 písm. b) s. ř. s. přípustná, Nejvyšší správní soud však vycházel z toho, že se jedná v obou případech o výroky ve smyslu § 109 odst. 3 s. ř. s. závislé na hlavním výroku II. usnesení krajského soudu, proti němuž kasační stížnost stěžovatelky dle svého obsahu vlastně směřovala. V dalším řízení bude Krajský soud v Ostravě vázán právním názorem Nejvyššího správního soudu vysloveným v tomto rozsudku (§ 110 odst. 4 s. ř. s.). O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne Krajský soud v Ostravě v konečném rozhodnutí o žalobě v této věci (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

P o u č e n í :

Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 25. listopadu 2019

JUDr. Jakub Camrda
předseda senátu